

SREDSTVA PREDUZEĆA

Osnovna sredstva.

Amortizacija i kapacitet osnovnih sredstava.

Održavanje osnovnih sredstava.

Investicije.

Obrtna sredstva.

SREDSTVA PREDUZEĆA

- Sredstva preduzeća - ekonomske vrijednosti materijalnog i novčanog oblika kojima se ostvaruju ciljevi preduzeća, odnosno obavljaju poslovi i zadaci
- Sredstva preduzeća – sredstva za rad i predmeti rada
- Predmeti rada - materijalno dobro ili skup materijalnih dobara na kojima čovjek obavlja svoj proces rada, tj. koje oblikuje, mijenja i prilagođava svojim potrebama - prirodna dobra i sirovine
- Sredstva za rad - skup materijalnih dobara kojima čovjek obavlja proces rada, odnosno koja stavlja između sebe i predmeta rada i stvara proizvod za zadovoljavanje određene potrebe.
- Sredstva za rad u užem smislu - oruđa za rad
- Sredstva za rad u širem smislu – materijalna dobra koja obezbjeđuju opšte uslove rada (fabričke hale, instalacije, infrastruktura)
- Poslovna sredstva preduzeća dijelimo na osnovna i obrtna sredstva

OSNOVNA SREDSTVA

- Osnovna sredstva (stalna sredstva) preduzeća se koriste u dužem periodu vremena i postepeno prenose svoju vrijednost na nove proizvode zato što služe u više uzastopnih radnih procesa, a zamjenjuju se novim sredstvima tek onda kada se više ne mogu koristiti
- Za vrijeme svog trajanja ona, po pravilu, prenose cjelokupnu vrijednost na nove proizvode
- Ona su rezultat čovjekovog rada (osim zemlje) i imaju vrijednost koja opet zavisi od količine rada utrošenog za njihovu proizvodnju

OSNOVNA SREDSTVA

- Karakteristike osnovnih sredstava:
  - trošenje osnovnih sredstava je postepeno
  - vijek trajanja osnovnih sredstava je duži od godinu dana – koeficijent obrta manji od vrijednosti 1
  - u toku vijeka upotrebe, osnovna sredstva su postojanog oblika, odnosno zadržavaju svoj fizički izgled

OSNOVNA SREDSTVA

- Podjelu osnovnih sredstava možemo izvršiti prema:
  - 1) stepenu upotrebljivosti osnovnih sredstava
  - 2) pojavnim oblicima osnovnih sredstava

OSNOVNA SREDSTVA

- 1) Prema stepenu upotrebljivosti osnovnih sredstava preduzeća razlikujemo:
  - osnovna sredstva u pripremi;
  - osnovna sredstva u upotrebi;
  - osnovna sredstva izvan upotrebe i
  - neupotrebljiva osnovna sredstva

OSNOVNA SREDSTVA

- 2) Prema pojavnim oblicima, osnovna sredstva preduzeća mogu biti:
- u materijalnom obliku, odnosno u obliku stvari;
  - u novčanom obliku i
  - u obliku prava

OSNOVNA SREDSTVA

- Osnovna sredstva u materijalnom obliku čine prirodna bogatstva i sredstva za rad, kao što su:
  - zemljišta
  - građevinski objekti
  - oprema
  - dugogodišnji zasadi
  - osnovno stado
  - ostala osnovna sredstva

OSNOVNA SREDSTVA

- Osnovna sredstva u novčanom obliku čine:
  - novčana sredstva amortizacionog fonda;
  - akumulacija namijenjena za proširenje materijalne osnove rada i
  - krediti za dugoročne investicije

OSNOVNA SREDSTVA

- Osnovna sredstva u obliku prava čine:
  - patenti,
  - licence i
  - osnivačka ulaganja

OSNOVNA SREDSTVA

- Vrijednost osnovnih sredstava se izražava njihovom cijenom
- Značaj vrijednosti osnovnih sredstava u knjigovodstvu se ogleda u obračunavanju amortizacije i revalorizacije osnovnih sredstava, odnosno mogućnosti planiranja sredstava neophodnih za zamjenu osnovnih sredstava

OSNOVNA SREDSTVA

- Postoje sljedeće vrste vrijednosti osnovnih sredstava:
  - fakturna vrijednost;
  - nabavna vrijednost;
  - sadašnja (neotpisana) vrijednost;
  - amortizovana (otpisana) vrijednost;
  - tržišna vrijednost i
  - revalorizovana vrijednost

OSNOVNA SREDSTVA

- Trošenjem sredstava za rad u procesu poslovanja ne dolazi do promjene prvobitnog oblika niti svojstava osnovnih sredstava, nego do iskorištavanja korisnih svojstava
- Trošenje sredstava za rad može biti:
  - fizičko trošenje i
  - ekonomsko zastarijevanje (fizičko starenje)

OSNOVNA SREDSTVA

- **Fizičko trošenje**
  - nastaje usljed učešća u procesu proizvodnje ili oštećenja, neispravnog korištenja i održavanja
  - dovodi do smanjenja upotrebne vrijednosti sredstava

- **Ekonomsko zastarijevanje (fizičko starenje)**
  - nastaje usljed razvijanja tehnički i tehnološko naprednijih i ekonomičnijih sredstava
  - javlja se ekonomski interes preduzeća da postojeća ali ne i fizički istrošena sredstva zamijene novim sredstvima za rad

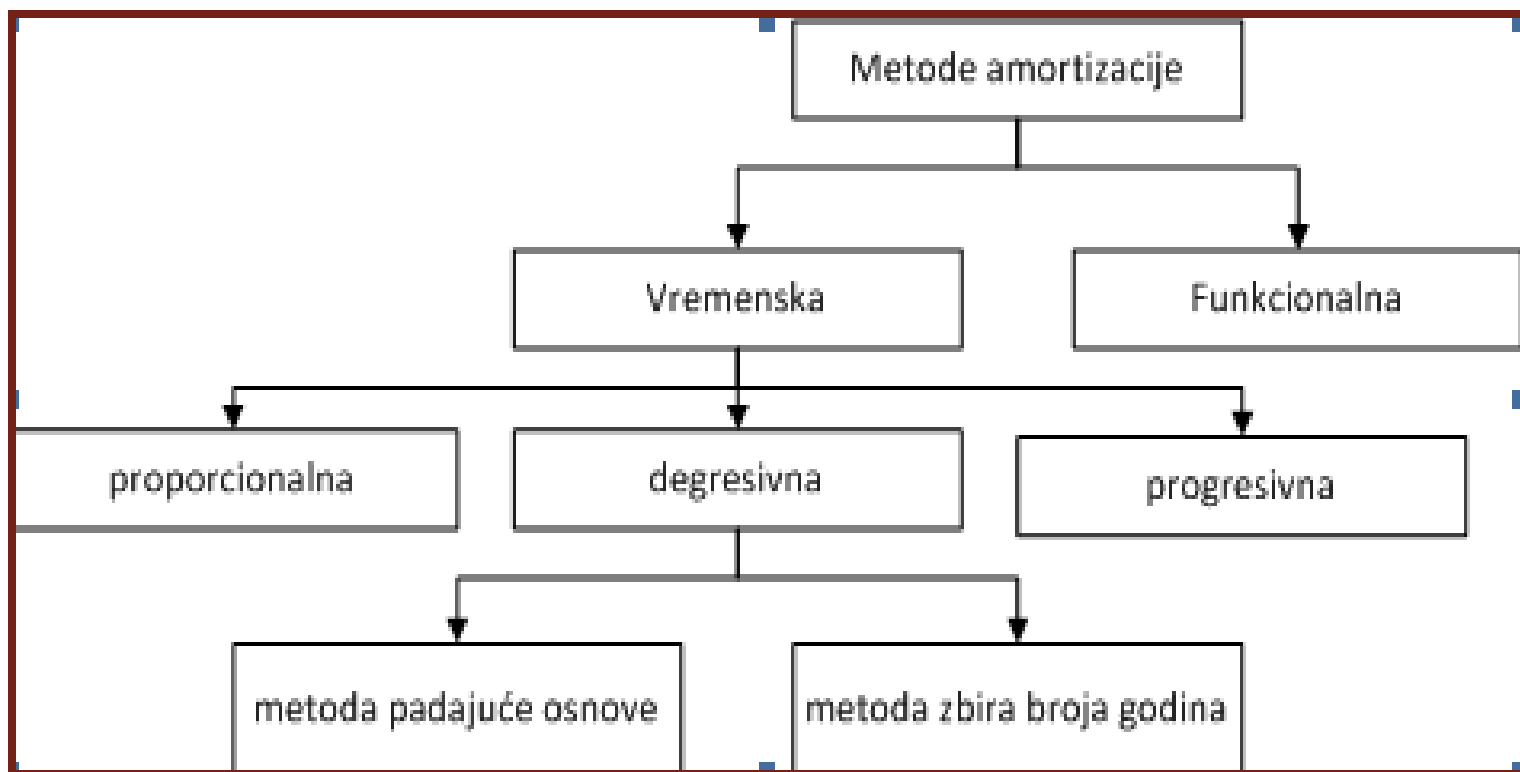

AMORTIZACIJA OSNOVNIH SREDSTAVA

- Amortizacija predstavlja postupak stalnog smanjenja neke od stavk aktive (imovine preduzeća), odnosno mjera trošenja i habanja kapitalne opreme ili ostalih poluproizvoda
- Svrha amortizacije je zamjena potrošenih sredstava preduzeća novim sredstvima
- Amortizacija predstavlja jedini rashod koji ne izaziva odliv novca iz preduzeća
- Osnovica za obračun amortizacije je nabavna vrijednost osnovnog sredstva

AMORTIZACIJA OSNOVNIH SREDSTAVA

Metode obračuna amortizacije

AMORTIZACIJA OSNOVNIH SREDSTAVA

- Vremenski način obračuna amortizacije uzima kao osnovicu za obračun vijek trajanja osnovnog sredstva
- Obuhvata sljedeće metode:
  - metod proporcionalnog ili linearnog otpisa,
  - metod degresivnog otpisa i
  - metod progresivnog otpisa

AMORTIZACIJA OSNOVNIH SREDSTAVA

- Kod metode proporcionalnog ili linearnog otpisa, amortizacijska kvota i stopa amortizacije su konstantne tokom cijelog vijeka trajanja osnovnog sredstva
- Stopa amortizacije i amortizacijska kvota se izračunavaju na sljedeći način:

$$\text{godišnja stopa amortizacije} = \frac{1}{\text{vijek upotrebe u godinama}}$$

$$\text{godišnja stopa amortizacije} = \frac{\text{nabavna vrijednost}}{\text{vijek trajanja} \times \text{nabavna vrijednost}}$$

$$\text{Godišnji iznos amortizacije} = \frac{\text{Nabavna vrijednost} \times \text{godišnja postotak amortizacije}}{100}$$

AMORTIZACIJA OSNOVNIH SREDSTAVA

- Kod metode degresivnog otpisa, amortizacijska kvota i stopa amortizacije su najviše u prvoj godini vijeka trajanja sredstva, a svake naredne godine, one se smanjuju
- Najčešće korištene metode degresivnog otpisa su:
  - metoda padajuće osnove i
  - metoda zbira broja godina

AMORTIZACIJA OSNOVNIH SREDSTAVA

- Funkcionalni obračun amortizacije ne polazi od vijeka upotrebe već od korištenja osnovnih sredstava
- Amortizaciju izračunavamo na sljedeći način:

$$\textit{Amortizacija za jedinicu} = \frac{\textit{nabavna vrijednost sredstva za rad}}{\textit{broj jedinica mjere u vijeku upotrebe}}$$

OSNOVNA SREDSTVA

- Revalorizacija predstavlja postupak svođenja knjigovodstvenih sredstava na tržišnu cijenu
- Provodi se u uslovima pojave inflacije kada je procent inflacije $\geq 10\%$
- Svrha revalorizacija je da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava koja će poslužiti za nabavku novih stalnih sredstava

ODRŽAVANJE OSNOVNIH SREDSTAVA

- Tokom korištenja sredstva za rad dolazi do nejednakog trošenja pojedinih dijelova sredstva
- Da bi sredstva do svoje potpune amortizacije služila svrsi, neophodno ih je održavati
- Održavanje osnovnih sredstava spriječava njihovo prijevremeno trošenje i omogućava njihovu sposobnost za obavljanje zadataka u procesu rada

ODRŽAVANJE OSNOVNIH SREDSTAVA

- Vijek upotrebe sredstva $\neq$ vijek trajanja sredstva
- Obnavljanjem dotrajalih dijelova sredstva, vijek trajanja sredstva se produžava
- Održavanje osnovnih sredstava može biti:
  - investicijsko održavanje i
  - tekuće održavanje

ODRŽAVANJE OSNOVNIH SREDSTAVA

- Investicijsko održavanje
  - održavanje velikim popravcima koje podrazumijeva sve značajnije radove na sredstvima kojima se produžava njihova funkcionalna sposobnost
  - uvijek većeg obima, relativno skupo, često zahtijeva prekid rada, odnosno proizvodnje i obavlja se u dužem vremenskom periodu

ODRŽAVANJE OSNOVNIH SREDSTAVA

- **Tekuće održavanje**
  - održavanje malim popravcima koje podrazumijeva manje radove na sredstvima za rad
  - uvijek manjeg obima, manje koštaju, ne zahtijevaju duži prekid rada, odnosno proizvodnje i obavljaju se u kraćem vremenskom periodu

ODRŽAVANJE OSNOVNIH SREDSTAVA

- Investicionim i tekućim održavanjem pokazalo se da amortizacija koja je osnovica za zamjenu sredstava nije jedini rashod koji se javlja usljed korištenja sredstava za rad
- Kriterijumi podjele rashoda koji su u vezi sa korištenjem sredstava za rad su:
  - rashodi koji imaju karakter trošenja prenesenih vrijednosti
  - rashodi koji imaju karakter izdvajanja koja su uslovljena raspodjelom novostvorene vrijednosti

ODRŽAVANJE OSNOVNIH SREDSTAVA

- ▶ Rashode koji imaju karakter trošenja prenesenih vrijednosti čine:
  - amortizacija,
  - troškovi investicionog održavanja,
  - troškovi tekućeg održavanja i
  - troškovi koji su vezani sa samim pogonom sredstva za rad (izdaci za pogonsku energiju koja pokreće sredstvo za rad, izdaci za mazivo, izdaci za čišćenje...)

ODRŽAVANJE OSNOVNIH SREDSTAVA

- ▶ Rashode koji imaju karakter izdvajanja koja su uslovljena raspodjelom novostvorene vrijednosti čine:
  - izdaci za osiguranje sredstva za rad,
  - kamate na neotpisanu (neamortizovanu) vrijednost sredstva za rad,
  - rashodi u vezi sa tzv. anuitetima investicionih zajmova i
  - plate radnika koji rade na sredstvima za rad i drugih radnika čiji je rad uslovljen postojanjem sredstva za rad

KAPACITET SREDSTAVA ZA RAD I PREDUZEĆA

- Kapacitet odgovarajuće proizvodne jedinice, čiji su sastavni elementi sredstva za rad, predmet rada i radna snaga, predstavlja izraz njene ukupne proizvodne sposobnosti u određenom vremenskom periodu
- S obzirom na veličinu i korištenje kapaciteta razlikujemo:
  - ugrađeni,
  - radni,
  - optimalni,
  - minimalni i
  - ostvareni

KAPACITET SREDSTAVA ZA RAD I PREDUZEĆA

- Pretpostavke kod definisanja kapaciteta:
  - puno iskorištenje sredstava za rad i
  - puna zaposlenost radnika

- Kapacitet izračunavamo na sljedeći način:

$$\text{Kapacitet} = \frac{\text{količina učinaka (proizvoda i usluga)}}{\text{vrijeme trajanja proizvodnje}} = \frac{Q}{T}$$

KAPACITET SREDSTAVA ZA RAD I PREDUZEĆA

- Postoje sljedeće metode mjerenja kapaciteta:
  - mjerenje kapaciteta veličinom outputa (proizvoda) i
  - mjerenje kapaciteta količinom inputa (proizvodnim faktorima)

- Uska grla

KAPACITET SREDSTAVA ZA RAD I PREDUZEĆA

- Pokazatelji iskorištenja kapaciteta
  - Stepen iskorištenja kapaciteta

$$IK = \frac{Q \times 100}{K}$$

- Stepen iskorištenja radnog vremena

$$\%IRV = \frac{\text{odrađeni "radnik - sati"} \times 100}{\text{mogući "radnik - sati"}}$$

- Stepen učinka

$$\%U = \frac{\%IK \times 100}{\%IRV}$$

INVESTICIJE

- Investicije predstavljaju ulaganja privremeno slobodnih sredstava, kako u osnovne sredstva (zgrade, mašine i sl.) tako i ulaganja u neke druge poslove koji zahtijevaju izrazito velika novčana sredstva i čiji je period korišćenja efekata tih investicija duži od godinu dana (doškoloavanje kadrova, istraživanje i razvoj, reklama itd.)
- Osnovna klasifikacija investicija obično se vrši na direktne i portfolio investicije

INVESTICIJE

- Investicije se vrše u:
  - zamjenu dotrajalih i istrošenih sredstava za rad,
  - nabavku novih i savremenijih sredstava,
  - proširenje postojećih kapaciteta i osvajanje novih proizvoda,
  - razvoj naučnih istraživanja i uvođenje savremenih tehnoloških procesa,
  - nabavku патената i licenci i
  - usavršavanje kadrova

INVESTICIJE

- U praksi preduzeća je uobičajena sljedeća podjela investicija:
  - 1) prema namjeni,
  - 2) prema tehničkoj strukturi,
  - 3) prema ekonomskim kriterijumima i
  - 4) prema funkcijama u procesu reprodukcije

INVESTICIJE

- 1) Prema osnovnoj namjeni, investicije dijelimo na privredne i neprivredne investicije
- 2) Prema tehničkoj strukturi, postoje podjela na investicije u:
  - građevinske radove i objekte,
  - opremu i montažu opreme (mašine, alate, postrojenja i uređaje),
  - studije i istraživanja i
  - obuku kadrova

INVESTICIJE

- 3) Prema ekonomskim kriterijumima i sa aspekta uložениh finansijskih sredstava, investicije mogu biti bruto i neto investicije
  - 4) Prema funkcijama u procesu reprodukcije, investicije se dijele na investicije u prostu i investicije u proširenu reprodukciju
- Investitor
  - Izvođač radova

INVESTICIJE

- Postoje sljedeće metode na osnovu kojih se donose investicione odluke:
  - utvrđivanje prioriteta investiranja s obzirom na njihovu hitnost,
  - utvrđivanje razdoblja u kom će se čistim prihodima od investicije u osnovna sredstva moći pokriti investicioni izdaci,
  - utvrđivanje godišnje stope rentabilnosti investicije
- Efekti investicija mogu biti ekonomski i neekonomski, pozitivni i negativni

INVESTICIJE

- Budući da se u praksi samo direktni ekonomski efekti mogu egzaktno mjeriti, uglavnom se oni i koriste kao kriterijumi prilikom donošenja investicionih odluka
- Stopa rentabilnosti investicija, kao kriterijum i pokazatelj efikasnosti investiranja izračunava se na sljedeći način:

$$R_i = \frac{D}{I} \times 100$$

gdje je:

R_i = rentabilnost investicija,

D = dobit,

I = investicije.

INVESTICIJE

- U praksi se koriste sljedeće dinamičke metode procjene efikasnosti investicija:
  - metoda neto sadašnje vrijednosti,
  - metoda interne stope prinosa,
  - period povrata finansijskih ulaganja
- Prema vremenskoj dinamici ulaganja, investiranje može biti:
  - kratkoročno (ulaganja za poboljšanje uslova rada u okviru postojećih kapaciteta preduzeća),
  - srednjoročno (proširenje postojećih kapaciteta) i
  - dugoročno (ulaganja u dugoročni razvoj)

OBRTNA SREDSTVA

- Obrtna sredstva predstavljaju novčani izraz onih sredstava koja su uložena u zalihe ili potrošni materijal, odnosno sredstva utrošena za kreditiranje kupaca ili postojeća gotovina
- Koeficijent obrta manji od vrijednosti 1
- Izvori ovih sredstava mogu biti sopstveni kapital preduzeća i dobijeni krediti
- Karakteristike obrtnih sredstava su:
  - trošenje i
  - promjena oblika

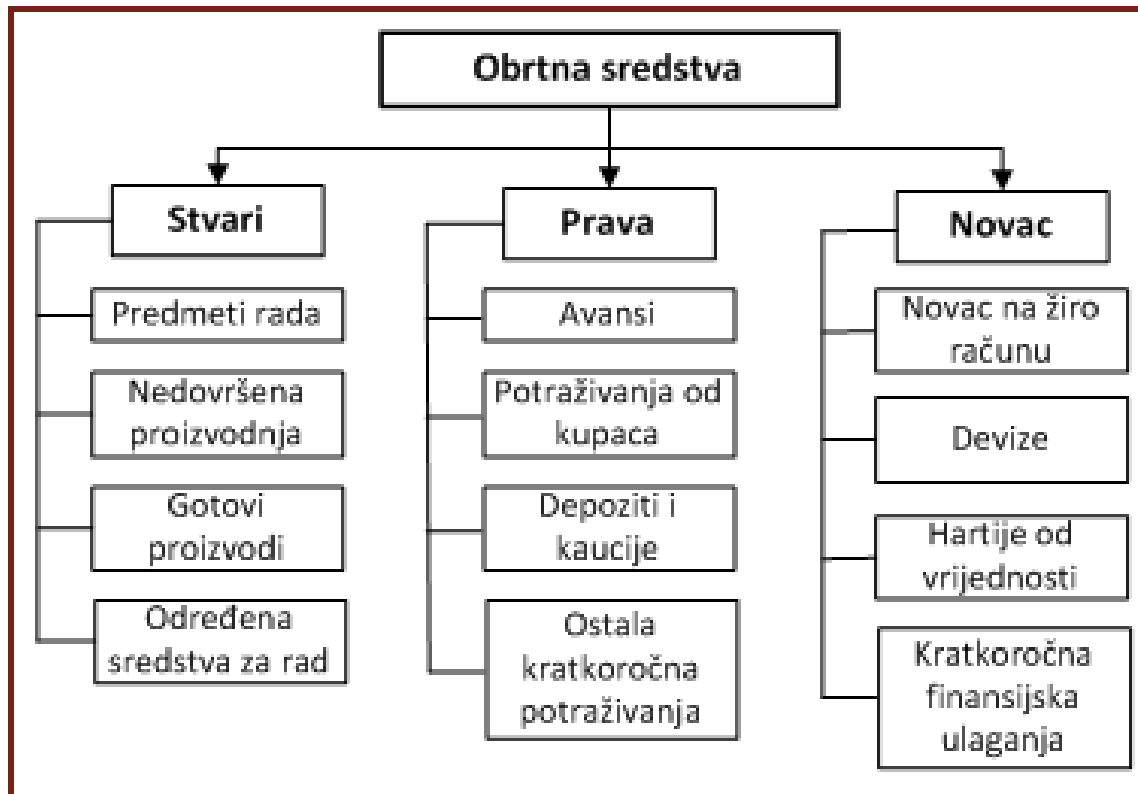
OBRTNA SREDSTVA

- Najčešći kriteriji klasifikacije obrtnih sredstava su:
  - 1) prema pojavnim oblicima,
  - 2) prema karakteru,
  - 3) prema angažovanju u reprodukciji i
  - 4) prema izvorima

OBRITNA SREDSTVA

- 1) Prema pojavnim oblicima, obrtna sredstva dijelimo na prava, stvari i novac

OBRITNA SREDSTVA

- 2) Prema karakteru, sva obrtna sredstva se mogu podijeliti na: obrtna sredstva novčanog karaktera (gotov novac i druga novčana sredstva, kao i sva potraživanja u novčanom obliku), obrtna sredstva robnog karaktera (zalihe materijala i zalihe gotovih proizvoda) i obrtna sredstva prelaznog tehnološkog oblika (nedovršena proizvodnja i poluproizvodi)

OBRITNA SREDSTVA

- 3) Prema angažovanju u procesu reprodukcije, obrtna sredstva se dijele na: obrtna sredstva u sferi proizvodnje (sirovine, pomoćni materijal, gorivo, mazivo, sitan inventar, nedovršena proizvodnja i dr.) i obrtna sredstva u sferi prometa (materijal, odnosno predmeti rada na putu, gotovi proizvodi, prodana a neplaćena roba, novac i dr.)
- 4) Prema izvorima iz kojih potiču, obrtna sredstva mogu biti sopstvena i tuđa

OBRTNA SREDSTVA

- Transformacija obrtnih sredstava ili obrt obrtnih sredstava je proces u kome se mijenja početni oblik sredstava i ponovo vraća u početni novčani oblik
- Osnovne faze kretanja obrtnih sredstava su:
NOVAC ⇒ MATERIJAL ⇒ PROIZVODNI PROCES ⇒
GOTOV PROIZVOD ⇒ NOVAC U PRVOM CIKLUSU
PROIZVODNJE ITD.

OBRTNA SREDSTVA

- Koeficijent obrta obrtnih sredstava, koji predstavlja brzinu kruženja obrtnih sredstava u jedinici vremena, se izračunava primjenom sljedeće formule:

$$K_o = \frac{UP}{AsOb}$$

- Vrijeme trajanja obrta obrtnih sredstava, koje predstavlja broj dana vezanosti obrtnih sredstava u pojedinim oblicima obrtnih sredstava, se izračunava primjenom sljedeće formule:

$$T_o = \frac{360}{K_o}$$

OBRTNA SREDSTVA

- Budući da preduzeće ima potrebu da obezbijedi reprodukciju u dužem vremenskom periodu, neophodni su mu izvori sredstava
- Prema vlasništvu, izvori sredstava mogu biti:
  - sopstveni izvori sredstava, nastali iz sopstvenih rezultata poslovanja,
  - tuđa sredstva, koja se formiraju na osnovu raznih vrsta kredita i zajmova i
  - razne vrste poklona, donacija, pomoći i dr.
- Kontrola korištenja sredstava

HVALA NA PAŽNJI!

